

Omgangsprotocol

**Bevorderen van gewenst gedrag,
aanpak bij ongewenst gedrag.**

Inleiding

Op de Noord streven wij ernaar dat alle kinderen zich tijdens de basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. In alle groepen wordt veel aandacht besteed aan een preventieve aanpak, waarbij gewerkt wordt aan een veilige en positieve groep. Deze preventieve aanpak geldt voor alle kinderen in de school. Voor sommige kinderen of in sommige situaties is deze aanpak echter niet voldoende. Dan zijn verdere stappen nodig die voor alle betrokkenen duidelijk dienen te zijn.

In dit omgangsprotocol wordt beschreven welke normen en waarden wij hanteren, welk gedrag wij van kinderen, medewerkers en ouders verwachten en hoe wij werken aan een positieve en veilige sfeer binnen de school. Daarnaast wordt uitgelegd wat wij onder grensoverschrijdend- en pestgedrag verstaan en welke stappen door wie worden genomen wanneer dit zich voordoet.

Medewerkers, ouders (Medezeggenschapsraad) en leerlingen (Kinderraad) onderschrijven dit omgangsprotocol.

Directeur

IB-er

MR

Kinderraad

Inhoud

1.1 Het klimaat op de Noord.....	5
1.2 De kernwaarden.....	5
2. Sociaal-emotionele ontwikkeling: een preventieve aanpak.....	7
2.1 Sociale veiligheid.....	7
2.1.1 Wat we verwachten van ouders.....	7
2.2 Sociaal emotioneel leren.....	7
2.3 Het begin van een nieuw schooljaar.....	9
2.4 Startgesprekken.....	9
2.5 Leerling in beeld.....	9
2.6 Kwink en de Week van de Mediawijsheid.....	10
3.1 Verschil tussen grensoverschrijdend en ongewenst gedrag.....	10
3.2 Aanpak ongewenst gedrag.....	12
3.3 Aanpak grensoverschrijdend gedrag.....	12
3.5 Stappenplan.....	12
4. Pestgedrag.....	13
4.1 Verschil tussen plagen en pesten.....	13
4.2 Signalen van pestgedrag.....	13
4.3 Voorwaarden om pestgedrag tegen te gaan.....	15
4.4 Aanpak bij ruzie en pestgedrag.....	15
4.4.1 Stappenplan "directe aanpak".....	15
4.4.2 Consequenties.....	16
5 Begeleiding.....	16
5.1 Begeleiding van de gepeste leerling.....	16
6 Adviezen aan ouders.....	17
6.1 Ouders van gepeste kinderen;.....	17
6.2 Ouders van pesters;.....	17
6.3 Alle andere ouders;.....	17
Bijlagen:.....	19
Bijlage 1: Stappenplan in gesprek met de leerling en ouders bij grensoverschrijdend of ongewenst gedrag.....	19
Bijlage 2: Formulier - grensoverschrijdend gedrag.....	19
Bijlage 3: Stappenplan grensoverschrijdend gedrag.....	19

Bijlage 5: Formulier – tegen pesten (het kind dat gepest wordt)	19
Bijlage 6: Formulier – tegen pesten (het kind dat een ander pest)	19

1. Een veilig schoolklimaat

1.1 Het klimaat op de Noord

De Noord is een openbare school. Ieder kind is welkom, wat zijn of haar maatschappelijke, culturele of levensbeschouwelijke achtergrond ook is. Dat uit zich in aandacht voor normen en waarden die we als school belangrijk vinden.

Wij vinden de sfeer waarin een kind moet opgroeien van groot belang om zo een volwaardig mens te worden. De Noord vindt een goed pedagogisch klimaat zeer belangrijk. Vertrouwen is de basis van een veilig pedagogisch klimaat. Pas als het kind zich veilig voelt, kan het zich ontwikkelen. Iedereen binnen ons Kindcentrum is oprecht en behandelt elkaar met respect. Medewerkers zijn hierin een rolmodel.

1.2 De kernwaarden

De uitgangspunten van de Noord zijn gebaseerd op de kernwaarden die algemeen geldend zijn voor openbare scholen.

Slogan Openbare Scholen – Waar Verhalen Samenkomen

De openbare school is dé ontmoetingsplaats bij uitstek, de plek waar je nieuwe verhalen leert kennen en jouw eigen verhaal verder ontwikkelt, in relatie met anderen. Vanuit gelijkwaardigheid en vanuit vrijheid, ontmoet je de ander en ontmoet je mensen met verhalen vanuit de hele wereld.

Figuur 1. Kernwaarden openbaar onderwijs (bron: verenigingopenbaaronderwijs.nu)

De Noord gaat uit van 4 kernwaarden:

1. *Veiligheid en sfeer*
2. *Samen*
3. *Uniek*
4. *Toekomstgericht*

Van deze kernwaarden zijn de eerste 2 waarden van grote invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, deze zullen in de tekst hieronder dan ook verder toegelicht worden.

De Noord is een school waar het kind centraal staat. In een warme sfeer, binnen een veilige setting, worden betekenisvolle en uitdagende activiteiten aangeboden, zowel in de klassen als op ons uitdagende Leerplein. De kinderen doen hierdoor kennis op en leren vaardigheden aan die zij nodig hebben om zich te ontwikkelen tot zelfverzekerde en zelfstandige mensen.

1. *Veiligheid en sfeer*: Op de Noord mogen de kinderen zichzelf zijn. Als team bieden wij ze een warme sfeer waarin de eigenheid en veiligheid tot zijn recht kan komen, zodat het zelfvertrouwen groeit.
2. *Samen*: Samen betekent voor de Noord dat de kinderen met elkaar leren. Daar kan alleen maar sprake van zijn wanneer er een goede samenwerking is tussen de leerling, de ouders/verzorgers van de leerling en de school. Een open communicatie is hierbij een voorwaarde. Respect voor elkaar hebben en rekening houden met elkaar een vanzelfsprekendheid. Gezamenlijk dragen we verantwoording voor de ontwikkeling en het welbevinden van de kinderen.

De Noord zet de sociaal-emotionele methode Kwink in. Kwink gaat uit van vijf SEL-competenties:

1. Besef hebben van jezelf (ik) → Ik weet wie ik ben.
2. Zelfmanagement (ik) → Ik weet wat ik doe.
3. Besef hebben van de ander (jij) → Ik zie anderen.
4. Relaties kunnen hanteren (jij) → En ga goed met anderen om.
5. Keuzes kunnen maken (wij) → Ik kies voor een leuke en veilige groep.

Naar aanleiding van deze SEL-competenties hebben we 3 basisregels opgesteld. Deze basisregels geven sturing aan het klimaat binnen de school en zijn de leidraad van hoe medewerkers, leerlingen en ouders met elkaar om horen te gaan.

Deze drie basisregels gelden Kindcentrumbreed en zijn op verschillende plekken in het Kindcentrum terug te vinden:

1. *Wij zorgen voor onszelf.*
2. *Wij zorgen voor elkaar.*
3. *Wij zorgen voor onze omgeving.*

Deze regels zijn vertaald naar gedragsverwachtingen en gelden voor alle gebruikers van het Kindcentrum.

Daarnaast stelt de leerkracht aan het begin van het schooljaar samen met de kinderen regels en afspraken op die in de groep gelden. Deze regels en afspraken zijn zichtbaar in de klas en geven richting aan het dagelijks handelen. Een prettig leefklimaat zorgt voor een prettig leerklimaat.

2. Sociaal-emotionele ontwikkeling: een preventieve aanpak

2.1 Sociale veiligheid

Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school. Het betekent ook dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag, en deze zoveel mogelijk voorkomt. Op de Noord dragen de internbegeleiders en de expertgroep Sociaal Emotioneel Leren (SEL) bij aan een veilige leef- en leeromgeving.

Van scholen wordt verwacht dat zij een beleid voeren dat gericht is op de veiligheid van leerlingen, de veiligheidsbeleving van leerlingen jaarlijks monitoren en dat er een coördinator is die het beleid voor tegengaan van pesten coördineert en optreedt als aanspreekpunt.

2.1.1 Wat we verwachten van ouders

Wij verwachten van ouders dat zij zich in en om school gedragen als een rolmodel voor hun eigen kind en voor andere kinderen. Dat wil zeggen dat wij ervan uitgaan dat ook ouders de hieronder beschreven gedragsregels voor leerlingen naleven in contact met hun eigen kind, andere kinderen, ouders en medewerkers van het Kindcentrum.

In het omgaan met ernstig ongewenst of agressief gedrag van ouders is het noodzakelijk om de grenzen van wat wij acceptabel vinden duidelijk te trekken. Hieronder vallen alle vormen van fysiek en/of verbaal grensoverschrijdend gedrag.

Voorbeelden van duidelijk ongewenst gedrag zijn:

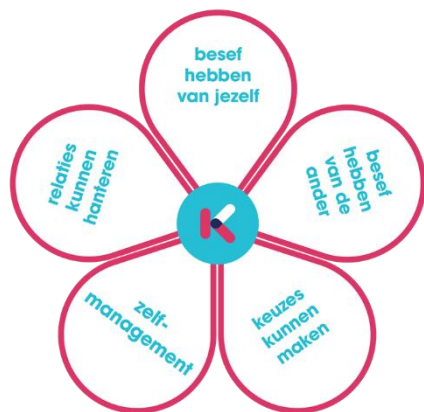
- Handtastelijkheden jegens leerlingen en leerkrachten;
- Dreigen met fysiek geweld;
- Verbaal geweld;
- Ongepast aanspreken van andere kinderen waarbij de relatie "groot tegenover klein" is ingezet;
- Schelden/vloeken;
- Zonder afspraak aanspreken van leerkrachten in het bijzijn van andere ouders of leerlingen waar een bijzondere negatieve gesprekslading is.

2.2 Sociaal emotioneel leren

Om er daadwerkelijk voor te zorgen dat kinderen zich veilig voelen op school en zich tot sociaal vaardige mensen kunnen ontwikkelen, wordt er wekelijks in de groep gewerkt met Kwink. Dit is een Sova-methode waarbij je preventief werkt aan sociaal-emotioneel leren (SEL). Inclusief burgerschap en mediawijsheid. Kwink is gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten. Er worden allerlei onderwerpen behandeld die aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen. Voorbeelden hiervan zijn: pesten, omgaan met verdriet, ruzies oplossen etc.

In de groep hangt de Kwink van de week, zodat zichtbaar wordt aan welke vaardigheden we binnen de Noord aan hebben gewerkt. Met elkaar "bouwen" we aan een veilig klimaat.

Door op deze manier te werken, willen we kinderen leren dat ieder kind uniek is, zodat de leerlingen elkaar respecteren en accepteren zoals ze zijn.

Figuur 2. De vijf SEL-competenties (bron: Kwinkopschool.nl)

Gedragsdeskundigen stellen: 'Het systematisch aanleren van SEL- competenties (levensvaardigheden) draagt wezenlijk bij aan een veilige leer- en leefomgeving.' Ze doelen daarmee op deze vijf competenties:

Beseft hebben van jezelf:

- Kunnen inschatten van je eigen gevoelens
- Kennis hebben van je interesses, waarden en kracht
- Een gezond zelfvertrouwen

Beseft hebben van de ander:

- Empathie
- Perspectief nemen
- Verschillen tussen individuen en groepen herkennen en waarderen
- Sociale signalen kunnen oppakken en interpreteren

Keuzes kunnen maken:

- Weloverwogen kiezen met de juiste aandacht voor jezelf en de ander
- Bijdragen aan een positief klimaat in je school
- Verantwoordelijkheid nemen voor je eigen gedrag

Zelfmanagement:

- Impulscontrole bij stressvolle situaties
- Omgaan met heftige emoties
- Doelgericht gedrag

Relaties kunnen hanteren:

- Relaties aangaan gebaseerd op samenwerking
- Sociale druk weerstaan
- Conflicten oplossen

Daarnaast worden het hele jaar een aantal gedragsverwachtingen centraal gesteld die de sfeer en de leeromgeving ten goede komen:

- Wij lopen stil op de gang;
- Wij laten de wc netjes achter na gebruik;
- Wij gebruiken een maatjesstem als we op de gang of het Leerplein werken;
- Wij laten onze speel -en werkplek opgeruimd achter;
- Wij luisteren naar alle juffen, meesters en hulpouders;
- Wij begroeten bij binnenkomst de juf/meester;
- Wij spelen op het plein en dat is voor iedereen fijn;
- Wij gebruiken de materialen waarvoor ze bedoeld zijn;
- Wij houden de deur voor elkaar open.

2.3 Het begin van een nieuw schooljaar

De Gouden Weken is de periode van de eerste schooldag tot aan de herfstvakantie. Die eerste zes tot acht weken zijn cruciaal voor het creëren van een fijne sfeer in de groep. Wordt het een positieve, gezellige, hardwerkende groep waarin kinderen voor elkaar opkomen, of een negatieve groep waarin lang niet iedereen zich veilig kan voelen? Een leerkracht werkt tijdens deze periode actief aan een positieve groepsvorming.

Kwink heeft een speciale uitgave van 'Kwink &' over de Gouden weken. Deze gaat over de eerste drie fases van groepsdynamica bij kinderen (forming, norming en storming), over hiërarchie in de groep, en er staan praktische en leuke werkvormen om de Gouden Weken optimaal te laten verlopen in. Tevens gebruiken wij het boek de Gouden Weken van Boaz Bijleveld.

Na de kerstvakantie zetten we de Zilveren Weken in. Dit is een korte herhaling van de Gouden weken, halverwege het schooljaar.

2.4 Startgesprekken

Binnen zes weken worden de ouders en hun kind uitgenodigd voor een startgesprek met de nieuwe leerkracht(en). Dit gesprek is erg belangrijk. Het is een eerste kennismaking en het geeft de ouders, het kind en de leerkracht(en) de mogelijkheid om verwachtingen voor het nieuwe schooljaar naar elkaar uit te spreken. De leerkrachten hebben dan al een eerste indruk van het kind en de ervaringen van school en thuis kunnen worden uitgewisseld. We vinden het belangrijk om ouders aan het begin van het schooljaar erbij te betrekken, omdat dit de relatie met leerkracht, kind en ouders versterkt.

Een goede relatie met ouders is belangrijk voor een prettig schoolklimaat. Als we met elkaar op één lijn zitten wat betreft de ontwikkeling van de leerling komt dit de algehele sfeer binnen de school ten goede. Ouders zijn onze belangrijkste partner in de ontwikkeling en opvoeding van het kind.

2.5 Leerling in beeld

Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen goed te kunnen volgen, gebruiken we in de groepen 3 t/m 8 Leerling in Beeld. In de groepen 1/2 wordt gebruik gemaakt van de Leerlijnen van Mijn Kleutergroep. Beide instrumenten zijn volgmodellen die in kaart brengen waar kinderen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling zitten. Het instrument geeft inzicht in

het zelfbeeld, welbevinden en het sociale gedrag van leerlingen. In de rapportages zijn signaalscores voor de volgende categorieën zichtbaar:

Leerlingvragenlijst	Leerkrachtvragenlijst
Veilige leeromgeving	
Sociaal zelfbeeld	
Cognitief zelfbeeld	
Schoolbeleving	
Gevoel van sociale veiligheid	
Pro-sociaal gedrag	Pro-sociaal gedrag
Afwezigheid pestgedrag	Afwezigheid pestgedrag
Gedrag tijdens de les	Gedrag tijdens de les
	Zelfvertrouwen

Tijdens de Kwinklessen worden leerlingen door de leerkracht geobserveerd op deze punten, maar ook in andere situaties, zoals een gymles, pauze of werkles, houden we deze competenties in de gaten. Zo hopen we tijdig te signaleren op welke gebieden een leerling of een groep extra ondersteuning nodig heeft.

Leerling in beeld wordt twee keer per jaar (november en maart) ingevuld door de leerlingen (groep 5 t/m 8) en leerkrachten en daarna besproken met de intern begeleider. Wanneer er opvallend heden zijn bij een leerling of hele groep op één van bovenstaande gebieden, dan wordt er een plan opgesteld. Als het om individuele kinderen gaat wordt het tijdens een rapportgesprek met ouders besproken. Wanneer er een hele groep uitvalt op één van de gebieden dan kijken welke activiteiten we in kunnen zetten om de groep op dat onderdeel competenter te maken.

2.6 Kwink en de Week van de Mediawijsheid

De Noord neemt deel aan de Week van de Mediawijsheid, jaarlijks in november, met ieder jaar een ander thema. Gedurende deze week leren de leerlingen hoe zij zich veilig kunnen begeven op Sociale Media. Ook wordt er aandacht besteed aan hoe je met elkaar omgaat in de digitale wereld.

Kwink besteedt hier jaarlijks ook aandacht aan middels een katern met opdrachten, deze zetten wij in vanaf groep 1 t/m 8.

3. Grensoverschrijdend en ongewenst gedrag

3.1 Verschil tussen grensoverschrijdend en ongewenst gedrag

Bij grensoverschrijdend gedrag brengt iemand een ander schade toe op fysiek, mentaal of emotioneel vlak. Dit uit zich bijvoorbeeld in seksuele intimidatie of zelfs seksueel misbruik, pesterijen, discriminatie of agressie.

Ongewenst gedrag is gedrag dat als bedreigend, vernederend of intimiderend wordt ervaren. Het kan zich uiten in de vorm van seksuele intimidatie, discriminatie, agressie, geweld en pesten.

Wanneer iemand te maken krijgt met grensoverschrijdend of ongewenst gedrag, kan dit op verschillende manieren tot uiting komen. Mensen kunnen externaliserend gedrag of internaliserend gedrag vertonen. Bij externaliserend gedrag is het gedrag voornamelijk naar buiten gekeerd en bij internaliserend gedrag is het gedrag vooral naar binnen toe gekeerd. De verschillen zijn beschreven in tabel 3.1

Externaliserend gedrag	Internaliserend gedrag
Verstoren van klassikale activiteiten (brutaliteit, roepen, van de plaats komen)	Verdriet
Weigeren om werk te doen, dwars zijn	Onzeker
Geen gehoor geven aan (corrigerende) opmerkingen van de leerkracht	Verlegen, timide
Fysiek contact (duwen, slaan, schoppen)	Angstig
Op ongepaste wijze omgaan met spullen van school of van anderen	In zichzelf gekeerd, teruggetrokken
Ongepast taalgebruik	Niet opkomen voor zichzelf
Clownesk gedrag	Negatieve gedachten en gevoelens over zichzelf
Druk, onrustig gedrag	Weinig aansluiting met anderen

Tabel 3.1 Verschil tussen externaliserend en internaliserend gedrag

De criteria uit tabel 3.2 laten zien wanneer er sprake is van ongewenst gedrag of grensoverschrijdend gedrag.

	Ongewenst gedrag	Grensoverschrijdend gedrag
Duur	De problemen zijn er sinds kort (enkele dagen/weken).	De problemen spelen al langere tijd (maanden).
Frequentie	De problemen doen zich niet al te vaak voor. Er zit geen continuïteit in het vertonen van het gedrag. Toch is het gedrag storend.	Er is een aanhoudende reeks van storende gedragsuitingen.
Intensiteit	De intensiteit van de problemen is over het algemeen laag. Een enkele keer is er sprake van escalatie van het gedrag.	De problemen zijn intens en gaan gepaard met veel emotie bij het kind en de omgeving.
Situatie	Het probleemgedrag wordt meestal in één situatie getoond (bijvoorbeeld tijdens het buitenspelen, op de gang, tijdens lezen).	De problemen komen in meerdere situaties voor.
Stapelning	Het probleemgedrag is beperkt in omvang.	Er is sprake van stapeling van ongewenst gedrag.
Gevolgen	De hinder is voor het kind en/of omgeving beperkt.	De hinder is voor de leerkracht en de klasgenoten groot. Het kind kan zelf ook onder het gedrag lijden.
Prognose	De verwachting is dat het kind lichte ondersteuning nodig heeft.	De verwachting is dat het kind intensieve ondersteuning nodig heeft.

Tabel 3.2 Verschil tussen ongewenst gedrag en grensoverschrijdend gedrag

3.2 Aanpak ongewenst gedrag

Wanneer een kind ongewenst gedrag vertoont (zie tabel 3.1 en tabel 3.2), is het belangrijk om het ongewenste gedrag met het kind te bespreken. Zie bijlage 1. Wanneer het kind opnieuw ongewenst gedrag laat zien, wordt dit tijdens een gesprek met het kind en de ouders/verzorgers besproken. Een beschrijving van het ongewenste gedrag, de gemaakte afspraken en een samenvatting van het gesprek met ouders worden in ParnasSys vastgelegd. Wanneer het ongewenste gedrag na de gemaakte afspraken blijft aanhouden, dan wordt dit met de gedragspecialist of de intern begeleider besproken.

3.3 Aanpak grensoverschrijdend gedrag

Wanneer er sprake is van grensoverschrijdend gedrag (zie tabel 3.1 en tabel 3.2), dan voert de leerkracht een gesprek met het kind. (zie bijlage 1) Tijdens het gesprek wordt het formulier 'grensoverschrijdend gedrag' (zie bijlage 2) door de leerkracht (groep 1 t/m 4) of door het kind (groep 5 t/m 8) ingevuld.

Daarnaast informeert de leerkracht de ouders over de probleemsituatie en wordt een beschrijving van het vertoonde gedrag, de gemaakte afspraken en het ingevulde 'gedragsformulier' in ParnasSys vastgelegd.

3.4 Dossier opbouw

Het is belangrijk om het gedrag zo objectief mogelijk te beschrijven. Door dit te doen ontstaat een goed beeld van de situaties in de groep waarin het kind ongewenst gedrag vertoont. Dit is belangrijk om te bepalen welke vorm van hulp of ondersteuning nodig kan zijn. Een goed en duidelijk dossier helpt in de hulpverlening en begeleiding naar een kind en ouders.

Voor een goed dossier worden de volgende aspecten door de groepsleerkracht in beeld gebracht:

- Het vertoonde gedrag wordt genoteerd als notitie in ParnasSys en ouders worden op de hoogte gesteld.
- De gemaakte afspraken met het kind en ouders/verzorgers om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen worden genoteerd in ParnasSys.
- Het ingevulde 'formulier grensoverschrijdend gedrag' wordt geborgd in ParnasSys.

3.5 Stappenplan

Zodra er sprake is van grensoverschrijdend gedrag wordt het 'stappenplan grensoverschrijdend gedrag' (zie bijlage 3) ingezet. In dit stappenplan is een opbouw zichtbaar in maatregelen die we als school nemen om grensoverschrijdend gedrag aan te pakken. Daardoor is het voor alle betrokkenen duidelijk welke aanpak wordt gehanteerd, wie verantwoordelijk is, hoe het dossier wordt opgebouwd en wat de vervolgstappen zijn.

Zodra het stappenplan doorlopen is, worden de genomen stappen en de aanpak met de betrokken leerkracht, intern begeleider en/of schoolleider geëvalueerd. Tijdens dit evaluatiemoment wordt besproken of het stappenplan uit het omgangsprotocol tijdens het volgende schooljaar wordt gecontinueerd of dat de inzet van het omgangsprotocol niet meer nodig is. Wanneer er tijdens een volgend schooljaar opnieuw sprake is van grensoverschrijdend gedrag, dan wordt het 'stappenplan grensoverschrijdend gedrag' opnieuw, vanaf niveau 1, ingezet.

Na het evaluatiemoment bespreekt de leerkracht met de leerling en de ouder(s)/verzorger(s) de gemaakte afspraken. Ook worden de gemaakte afspraken genoteerd in ParnasSys.

4. Pestgedrag

Ook al werken we aan een veilig klimaat, pesten komt helaas op iedere school voor. Ook bij ons op De Noord. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus willen aanpakken.

4.1 Verschil tussen plagen en pesten

Plagen gebeurt vaak spontaan en komt dus niet structureel voor. Bij plagen ben je gelijkwaardig aan elkaar en is niemand de baas. Ook liggen de rollen hierbij niet vast. De ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Bij plagen is het niet de bedoeling om een ander pijn te doen, maar wordt het vaak als leuk of grappig gezien. Soms is het onderscheid lastig te maken. Stoeien valt bijvoorbeeld onder plagen, maar kan soms op de grens tussen plagen en pesten zitten.

Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Het is steeds hetzelfde kind dat wint en hetzelfde kind dat verliest. Het kind dat pest heeft geen positieve bedoelingen. Hij wil de ander pijn doen, kwetsen en een slecht gevoel bezorgen. Het kind dat gepest wordt, voelt zich eenzaam, verdrietig, onzeker en is bang. De verschillen tussen plagen en pesten zijn beschreven in tabel 4.1.

Plagen	Pesten
Gelijkwaardigheid, wisselende slachtoffers	Machtsverschil, steeds hetzelfde slachtoffer
Niet-doelbewust	Doelbewust
Grappig of leuk	Agressie
Toevallig, eenmalig	Langdurig

Tabel 4.1 Verschil tussen plagen en pesten

Op school geven kinderen regelmatig aan dat zij het gevoel hebben dat zij worden gepest. Vaak gaat hierbij niet om pesten, maar om plagen. Het is voor kinderen lastig om onderscheid te maken, omdat zij zich door beide niet prettig kunnen voelen. Toch is er een groot verschil in het omgaan met plagen en pesten. Daarom is het belangrijk dat een kind leert wat het verschil tussen plagen en pesten is en dit leert herkennen. Door middel van lessen uit de methode Kwink en inzet van Rots en Water training wordt hier in iedere groep aandacht aan besteed.

4.2 Signalen van pestgedrag

Pestgedrag komt in verschillende uitingsvormen voor. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen verbaal, fysiek, emotioneel en relationeel pesten. Dit geldt voor zowel het traditionele pesten als het digitale pesten. In tabel 4.2 worden bij iedere uitingsvorm signalen en voorbeelden van pestgedrag genoemd. Uiteraard kunnen er meerdere vormen van verbaal, fysiek, emotioneel of relationeel pesten voorkomen dan hieronder in de tabel

beschreven. De tabel laat enkele voorbeelden zien om meer duidelijkheid te verschaffen wat bij iedere vorm past.

Verbaal pesten*	<ul style="list-style-type: none"> - Uitschelden, kleineren - Bedreigen - Altijd een bijnaam gebruiken - Zogenaamde leuke opmerkingen maken over een ander - Briefjes doorgeven - Foto's of filmpjes verspreiden via social media <p><i>* Uitingen kunnen verbaal zijn of via tekstberichten en filmpjes</i></p>
Fysiek pesten	<ul style="list-style-type: none"> - Intimideren - Bedreigen - Slachtoffer of bekende van het slachtoffer pijn doen - Spullen kapot of onbruikbaar maken - Na schooltijd opwachten - Onderweg naar huis achterrijden - Dwingen om met een ander persoon te vechten - Stelen van een slachtoffer
Emotioneel	<ul style="list-style-type: none"> - De ander publiekelijk een slecht gevoel bezorgen - Vernederen - Uitlachen - Buitensluiten - Belachelijk maken
Relationeel	<ul style="list-style-type: none"> - Stoken in vriendschappen - Roddels verspreiden of iemand een slechte naam bezorgen - Privé informatie delen of geheimen openbaren - Een ander voortdurend de schuld geven

Tabel 4.2 uitingsvormen pestgedrag

Wanneer mogelijk pestgedrag is gesignaleerd, kan per situatie worden onderzocht of er sprake is van pesten. Beantwoord in dat geval de onderstaande vragen:

- Is er sprake van machtsverschil?
- Is er sprake van doelbewust gedrag?
- Is er sprake van agressie?
- Houd het langdurig aan?

Er is **geen** sprake van pestgedrag wanneer één, twee of drie vragen met 'ja' en de overige vragen met 'nee' worden beantwoord. In deze situatie is sprake van ongewenst gedrag.

Er is **wel** sprake van pestgedrag wanneer alle vragen met 'ja' worden beantwoord.

4.3 Voorwaarden om pestgedrag tegen te gaan

Voorwaarden om pestgedrag tegen te gaan:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen:
 - a. medewerkers
 - b. de ouders / verzorgers (hierna genoemd: ouders).
 - c. leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep).
- Pestproblemen proberen wij te voorkómen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, wordt het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar gemaakt. Daarna worden regels met hen vastgesteld.
- Wanneer pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en er duidelijk stelling tegen nemen. Stappenplan "directe aanpak" wordt ingezet, te beginnen bij stap 1.
- Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch (weer) de kop opsteekt, wordt stappenplan "directe aanpak" ingezet, te beginnen bij stap 2.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze kan worden aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, schakelen wij een vertrouwenspersoon in.
De vertrouwenspersoon kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en adviseren.

De vertrouwenspersoon op onze school is: *Thelma van der Hulst*.

De anti-pestcoördinator is: *Yvette van den Bergh*.

4.4 Aanpak bij ruzie en pestgedrag

Wanneer er op school sprake is van ruzie – en/ of pestgedrag, dan wordt het stappenplan "directe aanpak" ingezet, 4.4.1 stappenplan. Echter kan pestgedrag zich ook buiten schooltijd voordoen. We merken dat er door de huidige digitale mogelijkheden minder grenzen aan pesten zijn. Ondanks dat wij op school veel aandacht besteden aan het voorkomen van (digitaal) pesten, zijn ouders/verzorgers in alle gevallen verantwoordelijk voor het gedrag van hun kind.

Wat betreft (digitaal) pesten buiten schooltijd heeft de leerkracht een signalerende rol.

Wanneer de leerkracht merkt dat een situatie buiten school invloed heeft op de groep, dan wordt dit met de groep of de betrokken kinderen besproken en wordt contact opgenomen met de betreffende ouders.

4.4.1 Stappenplan "directe aanpak"

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten proberen zij en wij dit met elkaar op te lossen door het volgende stappenplan te volgen:

STAP 1:

Er eerst zelf (en samen) uit te komen.

STAP 2:

Op het moment dat één van de leerlingen er niet uitkomt (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen.

STAP 3:

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderingsgesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken.

Bij herhaling van pesterijen/ ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties (zie 4.4.2 consequenties).

STAP 4:

Bij herhaaldelijke ruzie/ pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met de leerling die pest /ruzie maakt. De fases van bestraffen treden in werking (zie 4.4.2 Consequenties).

Ook wordt er een notitie in Parnassys gemaakt bij de naam van de ruziemaker/ pester. Bij ieder voorval omschrijft de leerkracht 'de toedracht' in Parnassys. Bij de derde notitie worden de ouders op de hoogte gebracht van het ruzie-/pestgedrag. Leerkracht(en) en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing.

De notities blijven bewaard in het leerlingvolgsysteem en zullen in de overdracht naar de volgende groep besproken worden.

De leerkracht biedt **altijd** hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, dit gaat in samenspraak met de ouders en indien nodig in overleg met externe deskundigen.

4.4.2 Consequenties

Wanneer stap 1 t/m 4 geen positief resultaat oplevert dan volgen er consequenties.

Deze zijn opgebouwd in 5 fases, zie bijlage 4, 5 en 6.

5 Begeleiding

5.1 Begeleiding van de gepeste leerling

- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten.
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken.
- De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen.
- Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt.
- Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s).
- Het gepeste kind niet overbeschermen door het bijvoorbeeld naar school brengen of te zeggen 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.
- School/ ouders kunnen externe hulp aanvragen voor begeleiding van de gepeste leerling. Bijvoorbeeld in de vorm van weerbaarheidstraining.

5.2 Begeleiding van de pester

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen).
- Laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
- Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest – belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken- houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school: elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind: wat is de oorzaak van het pesten?
- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
- School/ ouders kunnen externe hulp inschakelen: sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, huisarts, GGD e.a.

6 Adviezen aan ouders

6.1 Ouders van gepeste kinderen;

- a. Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- b. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- c. Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- d. Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen.
- e. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- f. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

6.2 Ouders van pesters;

- a. Neem het probleem van uw kind serieus.
- b. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.
- c. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- d. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- e. Besteed extra aandacht aan uw kind.
- f. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- g. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- h. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

6.3 Alle andere ouders;

- a. Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- b. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- c. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- d. Geef zelf het goede voorbeeld.
- e. Leer uw kind voor anderen op te komen.

f. Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Is deze grens overschreden, dan kan worden besloten tot;

- Het geven van een waarschuwing aan de ouders – leerling.
- De ouders een "schoolverbod" geven.
- De ouders te verzoeken een andere school voor hun kind te zoeken.
- Het schorsen van een leerling.
- De leerling te verwijderen.

Een schoolverbod houdt in dat ouders zonder toestemming van de directie niet op het terrein van de school mogen komen.

Bijlagen:

Alle bijlagen zijn in te zien op school bij de IB-ers.

Bijlage 1: Stappenplan in gesprek met de leerling en ouders bij grensoverschrijdend of ongewenst gedrag.

Bijlage 2: Formulier - grensoverschrijdend gedrag

Bijlage 3: Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

Bijlage 5: Formulier – tegen pesten (het kind dat gepest wordt)

Bijlage 6: Formulier – tegen pesten (het kind dat een ander pest)

